

— 2) f. ई. N. zweier Pflanzen: = नीलगोकर्णी DHANV. in Nieh. Pa. = घावर्तकी RIGAN. im ÇKDa.

विभाण्डक 1) m. N. pr. eines Muni mit dem patron. Kāçjapa, Vaters des Rshjaçñga, MBh. 3,999. HARIV. 9371. R. 1,8,7. 10,13. 18,13. Verz. d. Oxf. H. 10,b,8. 280,a, No. 636. PAÑKAR. 1,10,63. Vgl. विभाण्डक und वैभाण्डक. — 2) f. विभाण्डिका Senna obtusa Roxb. DRAY. in Nieh. Pa.

विभानु (von 1. भा mit वि) adj. scheinend RV. 8,91,2.

विभाँत् (partic. praes. von 1. भा mit वि) adj. glänzend; m. N. einer Praçapati-Welt AIR. Ba. 7,26. TS. 1,6,5,1. 7,5,1.

1. विभाँव (von 1. भा mit वि) adj. scheinend, leuchtend: स्वर्ण चित्रं वर्षे विभाँवम् RV. 1,148,1.

2. विभाव (von 1. भू mit वि) m. 1) viell. Entfaltung als Beiw. Çiva's PAÑKAR. 1,8,17. — 2) Bekanntschaft H. an. 3,713. MED. v. 52. — 3) ein von der Kunst dargestellter Gegenstand, sofern derselbe ästhetische Empfindungen erregt, H. 328. fg. H. an. MED. रत्याद्युद्वाधका लेके विभावाः काव्यनाययोः SĀH. D. 61. 33. 40. 160. 117, 16. DAÇAR. 3,28. 4,1. 43. fg. PRATĀPAR. 48,b,1. Verz. d. Oxf. H. 213,a, No. 306. Schol. zu NALOD. 2,8.

विभावक adj.: त्रमापो ऽभिनिर्णतु विप्रभ्यो ऽर्थविभावकः (स्पर्शितमर्थं प्रदातुं तुमुन्पुलौ क्रियायां क्रियाधायामिति एवुल् NILAK.; vgl. P. 3,3,10) um den Brahmanen Geld zu verschaffen MBh. 3,1347. wohl fehlerhaft für विभाजक.

विभावक n. nom. abstr. zu विभाव 3) SĀH. D. 37.

विभाँवन् (von 1. भा mit वि) 1) adj. (f. विभावरी) scheinend, leuchtend, glänzend: Ushas RV. 1,92,14. 8,47,14. NAIGH. 1,8. Agni 3,3,9. 5,3,2. यो भानुर्निविभावा विभात्यग्निः 10,6,2. तं यमपौरुषो विभावा 8,4,91,1. गङ्गा MBh. 13,1844. यशस्विनी मन्यमती कुले जाता विभावरी (= कुपिता NILAK.) 5,4495. — 2) f. विभावरी a) (die sternhelle) Nacht AK. 1,1,8,4. H. 142. MED. r. 298. HALĀJ. 1,107. °मुखे MBh. 7,6832. R. 2,84,18. 5,16,40. KUMĀRAS. 5,44. MĀLAV. 74. 82. KATHĀS. 10,31. 12,184. 23,10. 39,213. 69,40. 71,288. RĪGĀ-TAR. 3,204. 8,2718. BHĀG. P. 4,8,71. — b) Gelbwurz (wie alle Wörter für Nacht) MED. eine dem Ingwer ähnliche Pflanze (मेद) RATNAM. im ÇKDa. — c) Kupplerin MED. — d) = चक्रयोषित् MED. = चक्रयोषित् ein hinterlistiges Weib ÇKDa. nach ders. Aut., so auch Viçva bei NILAK. zu MBh. 5,4495. — e) = विवादस्त्रगुण्ठी MED. °वस्त्रमुण्ठी ÇKDa. nach ders. Aut. — f) = मौख्यनिरतस्त्री ein geschwätziges Weib ÇANDAR. im ÇKDa. — g) ein best. Metrum: 4 Mal ————— Ind. St. 8,383. — h) N. pr. α einer Tochter des Vidjadhara Mandāra MĀRK. P. 63,14. 64,2. 66,6. — β) der Stadt Soma's BHĀG. P. 5,21,7. — γ) der Stadt der Praketas BHĀG. P. 3,17,26. — Vgl. राक्ताविभावरी.

विभावन (vom caus. von 1. भू mit वि) m. (!) und n. SIDDH. K. 249,a,10. 1) nom. ag. entfaltend oder zur Erscheinung bringend, offenbarend HARIV. 13777 nach der Lesart der neueren Ausg. (प्रभावन die ältere). — 2) f. आ eine best. rhet. Figur: das Vorführen von Wirkungen, deren wahre Ursachen man Einem zu errathen überläßt, SĀH. D. 716. 5,4. 103,14. KĀVYĀD. 2,199. KUVĀLAJ. 93 (117,b). PRATĀPAR. 91, a. Verz. d. Oxf. H. 208,b,3. MALLIN. zu KIR. 3,26. Beispiele Spr. (II) 239 und 442.

— 3) n. a) das Entfalten, Erschaffen VJUTP. 147. विष्णु° BHĀG. P. 4,8,20. = पालन Comm. — b) das Offenbaren, an den Tag-Legen: निजविद्यादि° KULL. zu M. 9,76. — c) das Erwecken eines bestimmten Grundtons, einer best. Grundstimmung durch ein Kunstwerk SĀH. D. 44. 25,10. — d) das Wahrnehmen, Erkennen: सम्यग्ज्ञाविभावनात् M. 2,101. वर्णा° VIKR. 78,10. — e) das Vorführen dem Geiste, das Nachsinnen über: सततानुवृत्तभूत्यावमान° KATHĀS. 1,66. 26,220.

विभावनीय (wie eben) adj. 1) wahrzunehmen, zu erkennen MĀRK. P. 102,12. — 2) zu überführen, als Erklärung von भाव्य KULL. zu M. 8,60.

विभावरी s. u. विभावन.

विभावरीश m. Herr der Nacht d. i. der Mond VARĀH. BRH. S. 103,1.

विभाँवसु (वि° + वसु) 1) adj. glanzreich: Agni RV. 3,2,2. 5,25,2. 8,43,32. 44,6. 24. VS. 17,53. Soma RV. 9,72,7. Kṛṣṇa HARIV. 13777. — 2) m. a) Feuer, der Gott des Feuers AK. 1,1,51. 3,4 30,228. H. 1100. an. 4,333. MED. s. 63. HALĀJ. 1,63. BHĀG. 7,9. MBh. 1,1243. 2,1138. 3,2662. 7,602. 12,11598. 13,114. 4033. 6751. HARIV. 1881. 3004. 11330. 13930. R. 3,18,25. 75,65. 6,103,4. RAGH. 3,37. 10,83. KUMĀRAS. 4,34. Spr. (II) 986. BHĀG. P. 2,3,8. 4,9,7. 7,3,23. 8,10,31. 18,22. 11,26,31. MĀRK. P. 15,38. 99,48. — b) die Sonne AK. 1,1,32. 3,4 30,228. H. 98. H. an. MED. AV. PARIC. 14,1 in Ind. St. 9,119. MBh. 1,42. 1178. 6,487. BHĀG. P. 10,46,8. Verz. d. Oxf. H. 62,a,17. — c) der Mond H. an. — d) eine Art Perlenschmuck H. an. MED. — e) N. pr. α eines der acht Vasu BHĀG. P. 6,6,11. 16. — β) eines Sohnes des Naraka BHĀG. P. 10,59,12. — γ) eines Dānava BHĀG. P. 6,6,29. — δ) eines Rshi MBh. 1,1354. fgg. — ε) eines mythischen Fürsten auf dem Berge Gajapura KATHĀS. 48,64.

विभावन् adj. 1) erscheinen lassend: वर्णा° unter den Beiw. Çiva's MBh. 13,1219; vgl. das caus. von 1. भू mit वि. — 2) Etwas enthaltend, das eine bestimmte Grundstimmung (das Gefühl der Liebe u. s. w.) erweckt, NALOD. 2,8.

विभाव्य (vom caus. von 1. भू mit वि) adj. 1) wahrzunehmen, vernnehmbar, erkennbar, fassbar: अविभाव्यतार्कं नमः ÇIC. 9,12. Spr. 1882. नाविभाव्या (= अगम्योरा NILAK.) गिरं सृजेत् MBh. 12,3491. अविभाव्यवाच् RAGH. 7,35. सनन्दनाद्यैर्मुनिभिर्विभाव्यम् (ब्राम्) BHĀG. P. 9,8,23. 10,64,26. — 2) anzunehmen, vorauszusetzen: विभाव्यं (= विचारणीयम् NILAK.) तस्य भूयश्च कर्म पापं दुरात्मनः MBh. 5,2843. KĀVYĀD. 2,199 (= अनुसंधनीय Comm.). — Vgl. दुर्विभाव्य.

विभाषा (von 1. भाष् mit वि) f. 1) Beliebtheit, Zulässigkeit des Einen und Andern TRIK. 3,4,6. न वेति विभाषा P. 4,1,44. विभाषोर्णोः 2,3. 36. 3,50. °प्राप्त AV. Prāt. 1,2. विभाषया PAT. zu P. 6,1,14. द्वयोर्विभाषयोर्मध्ये विधिर्नित्यः VOP. 2,5. Comm. विभाषामिच्छति SARVADARÇANAS. 136,4. 5. अयरे तु स्वपदविभाषामाहुः Schol. zu KĀTJ. ÇR. 8,2,23. संयुक्तपूर्वो ऽपि लघुः क्वचित्स्यात् वर्णास्तु प्रज्ञादिगते विभाषा (so v. a. विभाषया) DĀMODARA in Ind. St. 8,224. नित्यं प्राप्ते वि°, अत्राप्ते वि° P. 8,2,33. Schol. प्राप्त° 4,3,50. Schol. अत्राप्त° 43. Schol. व्यवस्थिता SIDDH. K. zu P. 6,3,116. केचिदिदं सूत्रं व्यवस्थितविभाषायां व्याचक्षते HALĀJ. in Ind. St. 8,222. Vgl. विकल्प 1). — 2) Bez. einer Klasse von Prakrit-Sprachen, zu denen शाकरी, चाण्डाली, शाबरी, आभीरकी und शाक्की